

Kaukametsän opisto
Sukututkimus, aktiiviryhmä

Kajaanin raastuvanoikeus 16.4.1810
Mf ES 1309

§ 9

Aiemman suullisen haasteen perusteella talokas Erkki Määttä numerosta 29 Jormaksen kylästä ja Sotkamon pitäjästä lausui: että kun hän 28. päivä viime helmikuuta, myöhään illalla, matkusti täältä markkinoilta, porvari Rahikaisen talosta, jossa hänellä oli ollut kortteeri, torppari Antti Ärväksen ja hänen veljensä löysäläismies Mikko Ärväksen seurassa, edellä mainitusta kylästä, oli Määttä sen jälkeen kun hän oli ohittanut kaupungin portit, nukahtanut rekeen, jolloin hänen mainitut matkakumppaninsa, Antti ja Mikko Ärväs heti kaupungin ulkopuolella tai matkalla kaupungin ja Polvilan talon välillä, Määttän nukkuessa ottaneet hänen taskustaan kirstun avaimen ja sillä avanneet yhden reessä olleen Määttälle kuuluvan kirstun, josta he olivat varastaneet Määttältä 6 kappaletta suolaa a 4 riksiä, raidallisen puuvillakaulahuivin a 1 riksi, tupakanlehtiä a 16 killinkiä, hopeinen astia a 12 killinkiä, taskukirja jossa omistuskirjoitus a 24 killinkiä, tuopin pullo a 24 killinkiä ja tulentekovälineet a 12 killinkiä, joka kaikkienensa yhteenlaskettuna on arvoltaan seitsemän riksiä 28 killinkiä 8 runstykkiä valtionvelkarahaa. Sitten kun he näin olivat varastaneet nämä tavarat ja asettaneet takaisin Määttän kirstun, olivat he kääntäneet hänen hevosensa kaupunkiin, joka itsestään oli mennyt Rahikaisen taloon, jonne varkaat myöskin olivat etukäteen tulleet. Tullessaan pihaan Määttä heräsi selvänä, sekä avattuaan kirstunsa, joka tapahtui välittömästi, huomasi olevansa varastettu, jonka vuoksi Määttä on pyytänyt tutkimusta tästä.

Syytetyt Antti ja Mikko Ärväs nyt läsnä olevina muistuttivat ilmoituksesta, jolla kiistetään edellinen täysin, jonka vuoksi he olivat erityisessä kuulustelussa, jonka ajaksi Mikko oli käsketty pois. Antti kertoi tuolloin seuraavan selostuksen: että hän 28. helmikuuta illalla oli ollut jo vuorokauden kaupungissa ollen kortteerissa porvari Rahikaisella, eikä ollut tiennyt milloin kantaja Määttä oli ensimmäistä kertaa matkannut pois. Mutta kun kantaja oli tullut takaisin kaupunkiin oli Antti sattumalta kohdannut Määttän hevosen Rahikaisen portilla ja Määttä itse nukkunut humalaisena reessä. Minkä vuoksi Antti oli kääntänyt Rahikaisen pihalle hevosen, jolla jotkut venäläiset olivat halunneet ajaa kadulla, herättänyt Määttän, joka itse aukaisi kirstunsa, joka oli tyhjä. Ja oli Antti kuullut kerrottavan pihalla, että nuo venäläiset olivat aiemmin ajaneet kantajan hevosta kadulla, ja että se oli syönyt heidän heiniänsä pihalla, josta syystä Määttä oli pakoitettu antamaan venäläisille pari ryyppyä paloviinaa. Sitten kantaja vähän emmittyyään Rahikaisen talossa oli uudestaan lähtenyt kotimatalle, jolloin myös Antti ja hänen veljensä Mikko olivat samassa seurassa matkanneet kaupungista. Oikeuden painostettua kertoi Antti, että hän ja hänen veljensä Mikko olivat ostaneet kumpikin markkinoilta 4 kappaletta suolaaja viimeksimainittu tupakkaa 24 killingillä ja pellavaa 3 1/2 markkaa sekä Antti pellavaa yli markan. Antti vakuutti kiihkeästi olevansa syytön ilmiannettuun ja eikä hänellä ylipäätään ole mitään tietoa kantajalle tehdystä varkaudesta.

Vastaaja Antti määrättiin pois kun hänen veljensä Mikko kutsuttiin kuulusteltavaksi, jolloin viimeksimainittu kertoi kaikilta osin samoin kuin Antti ja pysyi siinä kiihkeästi. Nyt kuulusteltiin kumpaakin yhtäaikaan, jolloin Mikko esitettiin kysymyksiin, sanoi ostaneensa nelikulmaisen tuopin pullon markkinoilla lasikauppiaalta, kadulla olleesta reestä, jossa oli ollut paljon pulloja. Mutta kun Mikolle tässä huomautettiin, että oikeus todistettavasti oli ottanut selvää, ettei viime markkinoilla ollut ketään lasikauppiasta kadulla, näytti hän tulleen hämilleen, kuitenkin pysyi hän

vakaasti kertomuksessaan. Kumpikin sanoi, ettei hänellä ole siniraidallista kaulahuivia, astiaa tai taskukirjaa.

Saadakseen lähempää tietoa kysymyksessä olevasta varkaudesta esitti kantaja todistajiksi, renki Erkki Hyvösen, talokas Jussi Utraisen ja entisen sotilaan Kalle Utraisen, kaikki Sotkamon pitäjältä, joista esitettiin asiamukainen papintodistus heidän hyvästä maineestaan ja kristinopin tuntemuksestaan, sekä tiedusteltaessa vakuutettiin olevan jäävittämiä keneenkään osapuoleen - osallisuuteen tai syyllisyyteen, jonka vuoksi heidän annettiin vanna todistajan valaja muistutettiin valan pyhydestä. Tässä erikseen kuullut todistajat:

1. Erkki Hyvönen: että todistaja 7. päivä tätä kuuta kantajan pyynnöstä oli ollut vastaaja Antti Ärväksen luona ja keskustelun aikana he olivat kysyneet Antilta, mitä hän oli hakenut markkinoilta. Siihen Antti oli vastannut, että hän oli tuonut 5 kappaletta suolaa, joka oli raidallisessa säkissä sekä jonkin verran pellavaa, joista todistaja oli nähnyt talossa kaksi vyyhtiä. Samoin vastaajan vaimo oli kertonut vakaasti, että hänen sisarensa oli pantannut heille yhden kaulahuivin. Antti oli myös kertonut, että hänen veljensä, vastaaja Mikko oli ostanut markkinoilta puolen tuopin pullon. Enempää asiaan kuuluvaa ei todistajalla ollut kertoa, vaan hän poistui tunnistettuaan toistetun kertomuksen.

2. Juho Utriainen: että todistaja sekä kantaja Määttä että vastaajat Antti ja Mikko Ärväs 28. kulunutta helmikuuta olivat matkanneet seurueena markkinoilta porvari Rahikaisen talosta, jolloin kantajalla oli ollut mukanaan kaikki hänen tavaransa, eikä häneltä oltu varastettu. Kantajalla oli ollut mukanaan tyttärensä Valpuri ja renki Lauri Utriainen, jolta viimeksimainitulta tuntematon mies oli napannut hatun hänen päästensä, minkä vuoksi niin renki kuin myös Valpuri olivat jääneet reestä ja kantaja yhdessä vastaajien kanssa olivat jatkaneet matkaa. Edellä mainitusta syystä oli todistaja myös kääntynyt tullista kaupunkiin, jonne hän oli jäänyt seuraavaan päivään saakka. Sitten ei todistaja ollut nähnyt kaupungissa niin kantajaa kuin vastaajiakaan, mutta kuitenkin oli todistaja kuullut puhuttavan, että vastaaja oli tullut varastetuksi. Lukemisen jälkeen todistaja poistui.

3. Kalle Utriainen: Kertoi samoin kuin viimeksi kuultu todistaja Juho Utriainen, lukuun ottamatta sitä, että todistaja ei ollut nähnyt olivatko vastaajat olleet mukana tullista lähdön jälkeen. Luettiin todistus. Kantajan pyynnöstä esiintuottiin kerjäläistyttö 14-vuotias Marketta Heikitär, joka ei ollut vielä käynyt ehtoollisella ja häntä kuultiin ilman valaa. Hän kertoi: että sitten kun vastaajat olivat tulleet kotiin viime markkinoilta oli todistaja seuraavana päivänä käynyt vastaajien torpassa ja nähnyt heillä olevan 2 säkkiä suolaa, raidallisessa säkissä, joka kuului Antille, sisältäen noin 6 kappaletta, ja hienoa suolaa vanhassa suurin piirtein samansuuruisessa hurstisäkissä, jonka sisältö oli vastaajien yhteistä, jota suolaa vastaajat olivat keskenänsä jakaneet kupilla. Myöskin todistaja oli nähnyt heillä tupakan lehtiä penkillä hevosen loimen päällä noin kolmen markan verran. Luettiin todistus. Sekä tytär Marketta Heikittären kuin myös todistaja Juho Utraisen kertomuksen vastaajat kiistivät ja väittivät, että he eivät ensimmäisellä kerralla olleet matkanneet kantajan kanssa kaupungista, sekä vaativat syyttömyyttään asiassa Asianomistajat osoitettiin ulos raastuvanoikeuden ajaksi.

Päätös

Koska varastettuja tavaroita ei ole voitu tuoda oikeuteen katseltavaksi ja arvioitaviksi niin

raastuvanoikeus katsoo tarpeelliseksi oikeudenkäyntikaaren XVII luvun 35 § perusteella määrätä asianomistajan valan vannomana vahvistamaan vaatimuksensa, kuinka paljon häneltä on varastettu ja paljoksiko varastetun arvo nousee, joka julistettiin. Tällöin Erkki Määttä selitti olevansa tietoinen, mitä valasta seuraa, jonka jälkeen Määttä kaksi sormea raamatulla vannoi ja vakuutti Jumalan ja Hänen Pyhän Evankeliuminsa kautta, että hänen lukollisesta kirstustaan reessä oli varastettu, kaupungin ja Polvilan talon välisellä matkalla 28. päivä viimeksi kuluneen helmikuun illalla, sillä aikaa kun hän oli nukkunut reessä, kaikki tämän pykälän alussa luetellut tavarat, joidenka yhteisarvo nousee seitsemään riikintaalariin 28:aan killinkiin 7 runstykkiin Ruotsin (3) valtionvelkaraahan eli 7:ään ruplaan 29:ään ja 1/4 hopeakopekkaan ja näistä tavaroista hän ei ole vähääkään saanut takaisin, jonka hän vakuutti olevan totta vakuuttaen niin totisesti kuin Jumala auttaa elämää ja sielua. Kantaja katsoi, että vastaajien pitää joutua vastuuseen varkaudesta, koska he eikä ketkään muut, Juho Utriaisien kertoman mukaan, olivat olleet Määttän seurassa kaupungista poistuttaessa ja samoin sinne palanneet, joka tekee vastaajien aseman melko epäilyttäväksi. Ja koska vastaajat yhä edelleen kiistivät, niin

Päätettiin

Että raastuvanoikeus katsoo tarpeelliseksi tässä tapauksessa kuulla porvari Rahikaisen talon väkeä, jossa talossa Määttällä oli kortteeri markkinoiden aikana. Sen vuoksi seuraavat toimenpiteet asiassa jäävät huomiseksi eli 17:ksi tätä kuuta, kunnes Rahikainen talonsa väen kanssa pitää todistajina sisään kuuluttaman Herra Maaviskaali Aleksander Schroderuksen toimesta, joka viran puolesta on velvoitettu panemaan toimeksi tässä asiassa ja etsimään tarvittavat todistajat. Tällä aikaa tulee vastaajat pitää vangittuna vankityrmässä ja pitää asianomistajien myös huomenna ehdottoman varmasti saapua oikeuteen sekä esiintuoda kaikki todisteensa, jotka ovat saatavissa, joka annettiin tiedoksi.

17. huhtikuuta

Läsnä puheenjohtaja pormestari Carl Georg Flander, raatimiehet
Micheli Michelsson, Samuel Steckman, Pähl Härkman ja raatimiehen
sijainen Anders Nestenius

§ 2

Varkaustapaus, joka eilispäivänä oli esillä § 9:n alla, otettiin lähemmin tutkittavaksi ja oikeuteen saapui syyttäjänä ja asian toimeenpanijana maaviskaali Alexander Schroderus sekä asianomistaja Erkki Määttä, kuin myös syytetyt Antti ja Mikko Ärväs vanginvartijan toimesta noudettuna vankityrmästä. Herra Maaviskaali, lisävalaistusta saadakseen, esitti todistamaan porvari Juho Heikki Rahikaisen, tämän vaimon Elsa Tervon, pojan Antti Juhani Rahikaisen sekä vaimon Sesilja Kontion. Myöskin vastaajat halusivat todistajina kuultaman heidän syyttömyydestään talokas Tahvo Haatajaa ja asukas Juho Rimpiläistä. Kaikkien näiden esitettyjen todistajien vakuutettiin olevan jäävittämiä kyseisien henkilöiden suhteen sekä osallisuuteen tai syyllisyyteen, siksi heidän annettiin vanna todistajan vala varoittaen vakavasti pysymään totuudessa. Ja erikseen kuullut todistajat:

1. Juho Heikki Rahikainen: että kantaja Erkki Määttä viime markkinoiden aikana oli ollut todistajalla kortteerilla ja 28. helmikuuta illalla matkannut kaupungista, silloin hänellä oli ollut kaikki tavaransa mukanaan. Mutta sitä, oliko hän samana iltana palannut kaupunkiin tai tullut varastetuksi, ei todistaja tiennyt. Eilen oli todistaja kuullut vastaaja Antti Ärväksen sanovan kantaja Määttälle, että luovuttaisi tämän asian ja matkaisi kotiinsa. Luettiin todistus Tämän todistajan

mainitseman lausahduksen Antti Ärväs tunnusti, jonka selitti sellaisenaan tapahtuneen leikkimielellä.

2. Vaimo Elsa Tervo: vahvisti myöskin että kanta ja viime markkinoiden aikana oli hänen ja edellisenä todistajana olleen miehensä luona kortteerilla ja 28. illalla matkannut pois kaupungista ilman että todistaja olisi nähnyt hänen matkaseuraansa. Jonkin aikaa sen jälkeen oli Määttä palannut todistajan luokse ja sanonut tullessa varastetuksi sillä aikaa kun hän oli nukkunut reessä. Mutta siitä kuka varkauden oli tehnyt ei Määttä ollut ilmoittanut mitään. Milloin Määttä oli sittemmin matkannut pois kaupungista, ei todistaja ollut nähnyt eikä sanonut voivansa jättää mitään valaistusta kyseessä olevaan varkauteen. Luettiin, todistus.

3. Juho Antti Rahikainen: ei sanonut tietävänsä muuta kuin, että hän oli nähnyt sekä kantajan että vastaajat hänen isänsä Juho Heikki Rahikaisen luona 28. helmikuuta myöhään illalla viime markkinoiden aikana. Silloin kantaja oli kertonut, että häneltä oli varastettu kuusi kappa suola sekä kaikenlaista muuta, mutta hän ei ollut sanonut ketkä varkauden olivat tehneet. Todistaja ei ollut myöskään nähnyt, milloin Määttä sittemmin oli matkannut pois kaupungista. Samana päivänä vastaajilla oli ollut säkki, joka sisälsi noin kahdeksan kappa viljaa, jonka vastaajat olivat sanoneet haluavansa vaihtaa suolaan. Kuitenkaan ei todistaja ollut nähnyt että he tuolla viljalla olisivat saaneet mitään suolaan. Todistus luettiin.

4. Vaimo Sesilja Kontio: hänellä oli samanlainen kertomus viimeksi kuullun todistajan Antti Juho Rahikaisen kanssa ja poistui toistetun ja tunnistetun todistuksen luvun jälkeen.

Vastaajien todistajat

5. Tahvana Haataja: ei tiennyt mitään ja niin ollen poistui.

6. Juhani Rimpiläinen: sanoi, ettei hänellä myöskään mitään tietoja, jotka auttaisivat asian valaisemisessa. Tämän toistamisen jälkeen hän poistui. Vastaajat pyysivät, että eilen kuultua todistajaa Erkki Huuskoa pitäisi uudelleen kuulla todistaja Juho Utraisen olosta markkinoilla. Tämän vuoksi Huusko kutsuttiin uudelleen kuultavaksi ja hän sanoi, että hänellä ei ole mitään lisättävää jo annettuun kertomukseen, jonka jälkeen hän sai poistua. Ilmiannosta muistutettuna vastaajat kielsivät sen yksimielisesti väittämällä, että he olivat ostaneet markkinoilla suolan ja ne tavarat, jotka he olivat jo etsinnässä ilmoittaneet. ja vaativat vapautusta kantajan syytteestä. syyttöminä, ja lisäksi vaativat vahingonkorvausta.

Herra maaviskaali Schroderus katsoi vastaajien tulleen todistetuksi syylliseksi varkauteen, jolloin he Juho Utraisen kertomuksen mukaisesti olivat Määttän seurassa matkanneet kaupungin ulkopuolelle ja sieltä palanneet, samoin kuin kantaja palasi tultuaan varastetuksi. Lisäksi Erkki Hyvösen kertoman mukaan oli vastaajilta löydetty niitä tavaroita, joita kantajalta puuttui. Sen vuoksi syyttäjä katsoi, että vastaajat pitäisi tuomita asiassa ja velvoittaa maksamaan varastetun tavaran arvon sekä korvaamaan vastaajan oikeuskulut nyt annetun laskelman mukaisesti 21 riksiä, joka laskelma sanasta sanaan kuuluuseuraavasti:

	Riksiä / killinkä
Allekirjoittaneen kyydit Kajaanin ja Kajaanista 2 1/2 peninkulmaa yhteensuuntaan a 12 kill.	1:12
Neljän päivän ajankäyttö a 24 kill.	2:--
2:n todistajan kyydit yhtä pitkällä matkalla kuin allekirjoittanut	1:12
Samoin heidän ajankäyttönsä, joka kaksi kertaa tekee	4:-
Haasterahat takautuvasti	1:--
Kalle ja Juho Utraisen sekä muiden kahden todistajan kyydit	
3 peninkulman yhdensuuntaiselta matkalta tekee	1:24
Heidän päiväraha	
	4:--
Haasterahojen lisäksi vaatii kaupunginpalvelija Tallgren, joka on varta vasten kuljettanut haastettuja, kyytirahaa kahdeksalta peninkulmalta, joka kaupunkikuljetuksineen tekee	2:24
Päiväraha kolmelta päivältä a 24 kill.	1:24
Ja odotettavan tuomion lunastusmaksu noin	2:--
Summa riksiä	21:--

Kajaanissa 17. huhtikuuta 1810

Erkki Määttä
A. Schroderuksen kirjoittamana

Tämän laskelman kiistivät vastaajat kaikin osin ja kieltäytyivät maksamasta edellä mainittua. Tiedustelun mukaan todettiin Antti Ärvään olevan kolmekymmentäkaksi ja Mikon olevan 30 vuotta vanha, eikä kumpaakaan heistä todistettavasti ole aiemmin rankaistu rikoksesta. Kuitenkin Antti Ärvästä on seitsemän vuotta sitten syytetty Pekka Utraisen kuoleman tuottamuksesta, mutta jota asiaa ei ole voitu ottaa käsiteltäväksi. Ylipäänsä kumpikin syytetyistä omaavat hyvät ruumiinvoimat ja terveyden, ja ovat tunnettu j a vähemmän luotettavina miehinä käyttäytymiseltään. Kantaja Erkki Määttä sanoi, ettei hänellä nyt ole enempää todisteita saatavilla asiasta vaan jätti, asian siinä kunnossa, jollaiseksi se on osoittautunut, tuomioistuimen ratkaistavaksi. Hänen vaatimuksensa oli samanlainen Herra maaviskaalin kanssa, että vastaajat pitää asiassa tuomita. Enempää ei nyt ollut muistutettavaa, jonka vuoksi asianomistajat osoitettiin ulos, jonka aikana raastuvanoikeus ratkaisi asian seuraavasti:

Päätös

Tutkimuksen perusteella tässä asiassa on raastuvanoikeus hankkinut tietoja siitä, kuinka talokas Erkki Määttä numerosta 29 Jormaskylästä ja Sotkamon pitäjästä on ilmiantanut torppari Antti Ärvään ja hänen veljensä löysäläimies Mikko Ärvään samasta kylästä, koska he viime talvimarkkinoiden aikaan 28. kulunutta helmikuuta ovat Määttältä varastaneet matkalla kaupungin ja Polvilan talon välillä, lukitusta arkusta, sillä aikaa kun Määttä on maannut ja nukkunut reessä, 6 kappaletta suolaa, puuvillakaulahuivin, 3 1/4 markkaa pellavaa, 4 1/2 markkaa tupakanlehtiä, hopeastian, taskukirjan jossa omistuskirjoitus, tuopin pullon ja tulentekovälineet, joidenka arvo nousee seitsemään riksiin 28 killinkiin 8 runstykkiin valtionvelkarahassa. Tämän asian vuoksi vastaajat Antti ja Mikko Ärväs ovat tulleet kuulluksi ja he yksimielisesti ovat kieltäneet varkauden. Mutta

kuten tarkastus selvittää ja kuullut todistajat ovat kertoneet, että vastaajat ovat ilmoitettuna iltana matkanneet kaupungista kantaja Määtän seurassa, joka muutaman tunnin kuluttua on kääntynyt kaupunkiin ja kertonut tullessa varastetuksi ja sittemmin vastaajien luota on löytynyt suolaa, tupakkaa ja pellavaa sekä pullo, jotka tavarat he väittävät ostaneensa markkinoilta, sekä kotiin tultuansa jakaneet noin viittä kappaa suolaa säkistä kupilla. Siksi raastuvanoikeus katsoo että kaikki tämä yhtyeenliitettynä siihen mitä muuta ylipäänsä asiassa tutkinnan aikana on ilmennyt vastaajia Antti ja Mikko Ärvästä vastaan enemmän kuin puolitodisteita siitä, että he ovat ilmoitettuna iltana varastaneet kantaja Määtältä hänen kirstustaan edellä mainitut tavarat. Mutta koska he ovat varkauden kiistäneet yksimielisesti ja täydet todisteet puuttuvat, siksi raastuvanoikeus harkitsee kohtuulliseksi oikeudenkäyntikaaren XVII luvun 32 §:n mukaan lykätä asiaa, siihen asti kunnes se tulee kiistämättömäksi, siten syytetyt eivät voi puhdistaa itseänsä valalla. Ja koska kantaja Määtällä on ollut syynsä tähän oikeudenkäyntiin sekä vastaajat tulleet kovin epäilyksenalaisiksi, niin veloitetaan Antti ja Mikko Ärväs yhteisesti korvaamaan Määtän oikeudenkäyntikulut kymmenellä hopearuplalla, joka kuulutettiin asianomistajille sekä annettiin tiedoksi oikeus valittaa Korkea-arvoiseen Keisarilliseen Vaasan Hovioikeuteen kolmenkymmenen (30) päivän kuluessa lukuun ottamatta tätä päivää, jolloinka päätös annettiin, ja pitää valituksen tässä tapauksessa olla jätettynä Korkea-arvoiseen Keisarilliseen Hovioikeuteen 17. päivänä ensi toukokuuta ennen kello kahtatoista aamupäivällä, myös pitää valittajan antaa valtakirja sille joka hoitaa valitusta.